

ФОРМИ І МЕТОДИ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Вінницький національний технічний університет;

Анотація

Дослідження зумовлена визначальною роллю студентського самоврядування в профорієнтації вищого навчального закладу.

Ключові слова: студентське самоврядування, неформальна освіта.

Abstract

Doslidzhennya zumovlena vyznachal'noyu rollyu student-s'koho samovyraduvannya v proforientacii vyshchogo navchal'nogo zakladu.

Klyuchovi slova: student-s'ke samovyraduvannya, neformal'na osvita.

Вступ

Вибір професії сьогодні все міцніше пов'язується з таким поняттям, як «профорієнтація». Саме профорієнтація має ставити знак рівності між життєвими прагненнями молоді й суспільними потребами в трудових ресурсах на ринку праці. Профорієнтація – це науково-практична система підготовки особистості до вільного та свідомого вибору професії. Метою профорієнтаційної роботи зі школярами є допомога учневі у виборі сфери діяльності, а в ній професії, яка б відповідала його здібностям і можливостям, сприяла розвитку професійних нахилів та інтересів.

Профорієнтація як галузь знань за змістом і методами є психолого-педагогічною, за сферою діяльності – соціальною, а результати її відбиваються як в економічному, так і в культурно-просвітницькому житті. Особливо актуальною є її потреба в теперішніх умовах соціальної та економічної диференціації суспільства.

Сучасні підходи до сутності профорієнтації, які склалися у зарубіжній і вітчизняній науці, об'єднуються у три напрями: структурні теорії (Н. Аксельрод, Е. Гінзберг, Є. Климов, П. Міллер, В. Моргун, Г. Форш); мотиваційні теорії (М. Келланд, А. Маслоу, Є. Павлютенков, Е. Роу, В. Фрум, Ф. Херцберг); теорії «індивідуальності» чи «розвитку саморозуміння» (О'Хара, Д. Сьюпер, Л. Тайлер, Д. Тідеман, Б. Федоришин, С. Фукуяма, Дж. Холланд). Важливе значення мають праці, в яких висвітлено аспекти професійного розвитку особистості з врахуванням індивідуально-психологічних особливостей індивіда як суб'єкта самовизначення на довузівському етапі орієнтації (І. Зязюн, В. Колінько, В. Моляко, В. Моргун, Б. Федоришин, С. Фукуяма та ін.). У науковій літературі приділяється належна увага проблемі професійно-педагогічної орієнтації учнів (А. Алексюк, В. Бондар, С. Гончаренко, О. Кондратюк, Н. Кузьміна, О. Пехота, В. Семиченко, Б. Федоришин та ін.).

Метою статті є визначення сутності форм і методів профорієнтаційної роботи у вищому навчальному закладі. Сучасна теорія й практика професійної орієнтації мають в своєму розпорядженні широкий спектр форм і методів профорієнтаційного впливу на особистість школяра. Проте дана проблема в умовах демографічної та економічної кризи в Україні є надзвичайно актуальною. Методами профорієнтаційної роботи називають способи спільної діяльності педагога й учнів, які забезпечують підготовку молоді до усвідомленого професійного самовизначення. Від методів, що використовуються, значною мірою залежить ефективність професійної орієнтації. Форми профорієнтаційної роботи залежать від кількості людей, охоплених ними. Розрізняють колективні та індивідуальні форми роботи, у свою чергу колективні поділяються на групові та ланкові. До сьогодні немає єдиної їх класифікації. Багато в чому це зумовлено тим, що більшість форм і методів, що використовуються у практиці профорієнтаційної роботи з учнями загальноосвітніх шкіл, носять міждисциплінарний характер. Необхідність оволодіння профорієнтаційними формами та методами роботи з учнями в умовах освітнього процесу зумовлена ще й тим, що вони є способами цілеспрямованого психолого- педагогічного впливу на учня і спрямовані на розвиток його професійної самосвідомості. За структурними компонентами форми та методи профорієнтації можна поділити на три групи: методи вивчення особистості молоді людини з метою профорієнтації; форми й методи ознайомлюючої профорієнтаційної роботи; форми та методи професійної орієнтації, що активізують діяльність молоді з підготовки до вибору професії.

Результати дослідження

Результати дослідження дали зрозуміти те, що найбільший вплив на вибір університету у студентів має приклад знайомих, які тут навчалися. Молоді властиво шукати приклад у навколишньому середовищі. Враховуючи даний чинник, бажано до спілкування з учнями про професії університету, в першу чергу, залучати активістів студентського самоврядування, успішних студентів усіх курсів університету та молодих викладачів. Потрібно враховувати і «чинник віку», який виявляється в тому, що школярі з великим інтересом та увагою слухають ближчих до них за віком співбесідників. Проте, якщо ж буде організовуватися бесіда консультаційного характеру з невеликою групою або з однією людиною у присутності батьків, то краще цю зустріч провести фахівцеві старшого віку. Вчорашні випускники шкіл прислухаються до порад старших.

Отже, найперший вплив на вибір професії – свідомо, продумано або й мимоволі – чинять саме батьки. А успіх профорієнтаційної роботи з батьками багато залежить від установлених тісних контактів між школою та університетом, а також від розробки системи спільних профорієнтаційних форм і методів. Так, у план профорієнтаційної роботи з батьками можна включити такі методи: екскурсії до університету, виступи активних студентів та викладачів на батьківських зборах у школах з розповіддю про професії та умови навчання в університеті і т. ін.

Профорієнтаційна робота з батьками в рамках школи дає вищі результати, коли вона поєднується з роботою класного керівника й викладача академічної групи університету. Зазначимо, що спільна профорієнтаційна робота вищого навчального закладу та загальноосвітніх навчальних закладів з формування професійних нахилів школярів буде успішнішою, якщо її систематично проводити, починаючи з 9-10 класу. Такий висновок опирається на наукові дослідження (Л. Виготський, Л. Божович, І. Кон) про етапи становлення моральної свідомості підлітків. Профорієнтація передбачає свідомий, мотивований вибір професії. Розвиток же автономної свідомості починається в період переходу від підліткового віку до юності. Саме цей вік прагне активної діяльності. © Л. М. Дунець © Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», №1(7)/2013 88 Активну профорієнтаційну роботу бажано спрямовувати у трьох напрямках: з педагогами, учнями та їхніми батьками. Кожен із цих напрямів важливий і суттєвий, проте успіх справи зрештою залежатиме від рівня роботи зі школярами. Певні вимоги мають ставитись і до особистості, яка проводитиме профорієнтаційну роботу зі школярами. Найважливішими з них є такі: бажання та вміння кваліфіковано і цікаво розповісти про професії університету та умови навчання у ньому; глибока захопленість своєю професією; вміння чітко й логічно викладати свої думки; доброзичливе ставлення до підростаючого покоління; бажання знайти спільну мову зі школярами, охайний зовнішній вигляд та інші. Активними й ефективними формами і методами профорієнтаційної роботи зі школярами можуть стати такі, як: участь у святі першого та останнього дзвоника у школах міста та області; поповнення шкільних кабінетів рекламними матеріалами про університет; підготовка і проведення професіографічних екскурсій до ВНЗ; організація та проведення олімпіад для учнів шкіл із преміюванням переможців; відповіді на активізуючі профорієнтаційні опитувальники; запрошення учнів шкіл на вечори відпочинку до університету; участь у тижнях профорієнтації; проведення індивідуальних і групових консультацій з професійного визначення для учнів шкіл міста та області тощо.

Висновки

Таким чином, подані групи форм і методів профорієнтаційної роботи дозволяють поступово сформувати активну позицію школяра відносно свого професійного майбутнього і до життя в цілому. Активне застосування форм та методів профорієнтаційної роботи у ВНЗ допоможе випускникам загальноосвітніх навчальних закладів у професійному самовизначенні, а викладачам вищих навчальних закладів – готувати професійно спрямованих фахівців. У профорієнтаційній роботі зі школярами необхідно використовувати комплекс доповнюючих один одного психолого-педагогічних форм і методів. Подальші дослідження у цьому напрямку передбачають вивчення індивідуально-психологічних чинників, що впливають на процес професійного самовизначення школярів.

Список використаної літератури

1. Барановский А. Б. Система методов профессиональной ориентации. Основы профессиональной ориентации : Учебно-методическое пособие / А. Б. Барановский, Г. М. Потапенко, Г. В. Щекин. – К. : МЗУУП, 1993. – 164 с. 2. Гуткин М. С. Система работы общеобразовательной школы по профессиональной ориентации учащихся / М. С. Гуткин, А. В. Янковская, Л. И. Смирнова, В. П. Кувшинов ; [под общ. ред. М. С. Гуткина]. – Гродно : ГрГУ, 2002. – 188 с. 3. Дунець Л. М. Профорієнтаційна робота – психологічна технологія підбору професійно спрямованих абітурієнтів. Актуальні проблеми психології. Том. I : Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія / Л. М. Дунець – К. : Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2002, Ч. 6. – С. 264-269. 4. Дунець Л. М. Психологічні аспекти професійної мотивації особистості. філософія, соціологія, психологія / Л. М. Дунець // Збірник наукових праць. – Івано-Франківськ : Плай, 2003. – Вип. 8. – ч. 2. – С.120-128. 5. Карасева А. В. Активизирующие методы в профориентационной работе / А. В. Карасева. – Барнаул, 2007. – 116 с. 6. Пазюченко Т. М. Індивідуалізація профорієнтаційної роботи зі старшокласниками та її психолого-педагогічна модель / Т. М. Пазюченко // Психологія : 36. наук. пр. – Київ. – 2000. – Випуск 1 (8). – С.118-126.

Олександр Анатолійович Савенко — студент групи ТЕ-156, заступник президента студентського самоврядування, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: shako.sawenko@gmail.com;

Olexandr Anatolich Sawenko— student grup TE-b, zastupnik prezydenta student-s'koho samovryaduvannya, Vinnyts'kyu natsional'nyu tekhnichnyu universytet, Vinnytsya, e-mail: shako.sawenko@gmail.com;